

Mot norsk fiskeripolitikk i EU?

Europabevegelsen:

Redaksjon: Rebekka Borsch

Trykk: Gamlebyen Grafiske AS

Layout: Morten Golimo

Opplag: 8000

Forside: Scanpix

Bilder: EU-kommisjonen, Scanpix

Økonomisk støttet av Utenriksdepartementet

Forord

Fiskeripolitikk og bevaring av fiskeressursene er et kontroversielt tema i hele Europa, ikke minst i Norge. EU-samarbeidet har verdens største maritime territorium og utgjør det største markedet for fiskeprodukter. Rundt 1,5 millioner mennesker i EU-landene er avhengige av fiskeri og foredling av fisk for å sikre sitt levebrød. Samtidig er fiskebestanden i europeiske havområder truet av overfiske og av ulovlig fiske. Det finnes altså mange grunner til at den felles fiskeripolitikken står høyt på dagsordenen i EU, og at den er gjenstand for mye kritikk og interessekonflikter.

Norge er en av verdens største eksportører av fisk og fiskeprodukter og har EU som sitt

viktigste marked for denne eksporten. Samarbeidet med EU-landene på fiskeriområdet er derfor av stor betydning, selv om fisk ikke er del av EØS-avtalen.

Fiskeri- og kystminister Helga Pedersen

skriver i sitt bidrag til heftet om Norges utstrakte fiskerisamarbeid med EU. - Det handler om å forvalte felles fiskebestander med EU i Nordsjøen, men i stadig økende grad handler samarbeidet mellom Norge og EU om tiltak mot overfiske.

- Kanskje er det ein slags ironi i at EU i dag er den desidert viktigaste marknaden for norsk fisk og annan norskprodusert sjømat, og at EU er ein forbundsfelle i kampen mot ulovleg og

urapportert fiske, skriver **lederen for utenrikskomiteen på Stortinget Olav Akselsen**. Han påpeker også at EU er på vei mot en fiskeripolitikk som blir mer lik den norske politikken.

Trond Davidsen fra fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL) beskriver utfordringene norsk sjømatnæring står overfor: -Det er neppe å ta for hardt i og hevde at norsk sjømatnæring betaler den høyeste prisen for at Norge har valgt å stå utenfor Den europeiske union.

Nasjonal ekspert ved EU-kommisjonen Kathrine Angell-Hansen tar for seg EUs maritime politikk og dens betydning. -For havnasjonen Norge er det viktig å støtte opp om dette maritime arbeidet i EU. Det er en mulighet vi trolig

ikke får igjen, med mindre Norge eventuelt en dag blir medlem i EU, og politisk i stand til selv, direkte å påvirke agendaen i Brussel, konkluderer hun.

Rebekka Borsch, informasjonsleder i Europabevegelsen, beskriver utviklingen av EUs fiskeripolitikk. EUs fiskeripolitikk er under stadig endring, og siden 1990-tallet har EU gjennomført en rekke reformer. I dag har EU en felles fiskeripolitikk basert på reformer vedtatt i 2002, men EU-kommisjonen er ikke fornøyd med tingenes tilstand og har varslet enda en reformpakke.

*Vi ønsker deg god lesning!
Europabevegelsen, september 2008*

Innhold

6	Utviklingen av EUs fiskeripolitikk
Av Rebekka Borsch,
informasjonsleder
Europabevegelsen	27	EUs maritime politikk og dens betydning for Norge
Av Kathrine Angell-Hansen,
nasjonal ekspert ved
EU-kommisjonen, DG MARE
11	Fiskerisamarbeidet mellom Norge og EU
Av fiskeri- og kystminister
Helga Pedersen		
16	Mot norsk fiskeripolitikk i EU?
Av Olav Akselsen,
leder for utenrikskomiteen
på Stortinget		
20	Utenforskapets utfordringer for norsk sjømatnæring
Av Trond Davidsen,
direktør markedsadgang
hos Fiskeri- og havbruksnæringens
landsforening		

Kontroll av garn og annet fiskeutstyr er viktig for å hindre at småfisk tas opp fra havet.

Utviklingen av EUs fiskeripolitikk

Av Rebekka Borsch, informasjonsleder i Europabevegelsen

Fiskeripolitikken har i mange tiår vært omstridt i EU-samarbeidet. Mange interesser og arbeidsplasser er involvert, distriktspolitikk og tradisjoner kolliderer med miljøhensyn, ansvarsfordelingen mellom EU og medlemslandene samt kontrollen av gjeldende lov er krevende. Generelt sett er fiskerisektoren kun en liten del av EUs økonomi, den utgjør ca. en prosent av EUs samlede budsjett. Men rundt 1,5 millioner mennesker i EU-samarbeidet er avhengige av fiskeri og foredling av fisk for å sikre sitt levebrød.

Noen kystregioner i EU er helt og holdent basert på fiske. Av den grunn er fiskeripolitikken,

tross begrenset økonomisk betydning, av sentral betydning for flere av EUs medlemsland, og på mange måter kan tautrekkingen om EUs felles fiskeripolitikk (CFP) sammenlignes med konfliktene i landbrukspolitikken.

Bakgrunn

Utviklingen av fiskeripolitikken i det daværende Europeiske Fellesskap (EF) begynte først på 1970-tallet. Grunnen var at EF, som da besto av Frankrike, Tyskland, Nederland, Belgia, Luxemburg og Italia, skulle utvides med fiskerinasjonene Danmark, Irland, Storbritannia og Norge (sistnevnte ble dog til slutt ikke med). De seks EF-landene var bekymret for å bli nektet adgang til å fiske hos de nye medlems-

landene. Derfor etablerte de en felles politikk som gikk ut på at intet medlemsland kunne stenge ute fiskefartøy fra andre medlemsland.

Utover 1970-tallet ble det klart at fiskebestandene i Nordsjøen var truet av overfiske, og at det var nødvendig med fangstbegrensninger. Økonomiske soner på 200 nautiske mil ble opprettet i 1975. Gjennom disse sonene ønsket fiskerinasjonene større kontroll over havets ressurser. Utvidelsen gjaldt også for medlemslandene i EU hvor man endte opp med en 12-mils nasjonal sone, mens resten ble "EU-hav". Dermed ble gyldighetsområdet for EUs fiskeripolitikk utvidet, noe som la grunnlaget for en felles ressursforvaltning i EU.

I 1983 kom man til enighet om en ordning hvor man satte en totalkvote på fangst i EU. Denne kvoten, kjent som Total Allowable Catch (TAC), skulle fordeles mellom medlemslandene. Fangstbegrensningene markerer både starten på EU felles fiskeripolitikk og på problemene knyttet til dens forvaltning.

Rekke av reformer

EUs fiskeripolitikk er under stadig endring, og siden 1990-tallet har EU gjennomført en rekke reformer. I dag har EU en felles fiskeripolitikk

basert på reformer vedtatt i 2002. Utover 90-tallet ble det klart at den gamle politikken ikke kunne imøtekomme de mange utfordringene i den europeiske sektoren. For mye fisk ble tatt opp av havet, og EU-flåten viste seg å være for stor i forhold til fangstmuligheter. Etter en lang konsultasjonsprosess ble en ny fiskeripolitikk vedtatt i desember 2002. Den nye politikken innholdt en rekke instrumenter og nyvinninger som skulle styrke EU-samarbeidets evne til bedre å forvalte ressurser og dermed sikre kystbefolkningens næringsgrunnlag.

EU er verdens største marked for fiskeprodukter, og når det gjelder mengden av fisk som tas opp av havet, ligger EU-landene på tredje plass, bak Japan og USA.

«Tilstanden til de europeiske fiskebestandene er fortsatt foruroligende. Fem år etter den siste reformen av Den felles fiskeripolitikk er det stadig vesentlige hindringer for at de iverksatte tiltakene kan gi merkbare resultater. Vi må gjennomføre mer drastiske tiltak for å gjøre havet friskt igjen.»

Joe Borg, kommissær for fiskeripolitikk 30. mai 2008.

Innstramminger fra 2002 ikke tilstrekkelig

2002-reformene innebar blant annet en sterkere langsiktig forvaltningsstrategi, et styrket kontrollsamarbeid mellom medlemslandene og innføring av nye tiltak for å redusere kapasiteten i fiskeflåten. Det ble også opprettet et felles inspeksjonsorgan samt regionale rådgivende organer for å involvere fiskere og andre parter i beslutningsprosessene. I tillegg fikk Kommisjonen mulighet til å iverksette forebyggende tiltak dersom et medlemslands fiske utgjorde en trussel mot forvaltningen av de marine ressursene. Reformpakken fra 2002 resulterte i noen viktige forbedringer, for eksempel ble det gjennomført store og nødvendige kvotekutt i Nordsjøen. Flåtekapasiteten ble også redusert, til tross for sterke protester fra europeiske fiskere.

Likevel har reformene fra 2002 etter hvert vist seg ikke å være tilstrekkelige. Tross reformene har EU-samarbeidet også etter 2002 slitt med en for stor fiskeflåte, og reglene for fisket har ikke vært gode nok til å sikre en bærekraftig utvikling. Resultatet er alarmerende: 88 prosent av de europeiske fiskebestandene er i dag overfisket. I 2007 varslet derfor EUs fiskerikommissær Joe Borg en ny omfattende

Målene for EUs felles fiskeripolitikk (CFP):

- Sikre langsiktig og bærekraftig bruk av fiskeressursene i havet.
- Sørge for tilgang av ferske og sunne fiskeriprodukter i EU.
- Sikre en anstendig inntekt for dem som har sitt levebrød i fiskerisektoren.
- Beskytte dyre- og plantelivet i havet og langs kysten.

I EU er fiskeri et felles politikkområde. Beslutninger om kvoter og reguleringer tas av fellesskapets organer. Det er tre grunner til dette. For det første forholder fiskebestandene seg ikke til nasjonale grenser. For det andre er det et fritt marked for salg av fisk i EU, og for det tredje står EU-landene sterkere sammen når de skal forhandle i internasjonale fora eller med andre land. Beslutningene innenfor fiskeriene blir tatt i Rådet, etter forslag fra Kommisjonen. Nasjonalstatene styrer store deler av kvotefordelingspolitikken. I tillegg finnes regionale råd som innstiller direkte til Kommisjonen. Sagt med andre ord er det EU som bestemmer hvor mye fisk det kan fiskes i de enkelte havområdene, og det er EU som fastsetter reglene for fisket. Derimot er det de enkelte medlemslandene som bestemmer fordelingen av de nasjonale kvotene. Et bærende prinsipp i CFP er prinsippet om relativ stabilitet. Det betyr at de enkelte land får samme relative andel av EUs totale fiskekvoter hvert år.

reform av EUs felles fiskeripolitikk som skal beskytte og gjenopprette fiskebestandene. Den nye reformpakken, som tydelig går i retning av norsk politikk på feltet, skal være klar i 2012.

Utkast av fisk skal stanses

Uavhengig av den nye planlagte reformpakken, endres CFP gradvis hele tiden; EU vil nå arbeide for å fjerne utkast av fisk og uønsket bifangst. Mars 2008 annonserte EUs fiskerikommissær Joe Borg en plan for å få slutt på at fiskere kaster store deler av fangsten på havet. Kommisjonen har vedtatt en reduksjon i uønsket fangst og eliminering av utkast fra europeiske fiskebåter. Planen er å innføre utkastforbudet gradvis. Utkastforbudet vil bli ledsaget av andre tekniske tiltak, som for eksempel stenging av felt med småfisk og nye krav til utforming av redskaper.

Årsaken til den utstrakte dumpingen er at EU-landene fordeler strenge kvoter for ulike arter mellom seg. Når et fartøy for eksempel fisker etter torsk, dumpes ofte andre arter som fartøyet ikke har kvoter for. En plikt til å lande all fangst vil ifølge Kommissæren bidra til at industrien vil velge det redskapet som maksimerer det økonomiske utbytte. Dette vil kunne

forenkle det tekniske regelverket og gjøre kontrolloppgavene enklere.

Hvis tiltakene blir gjennomført vil EUs politikk på dette området være ganske lik den norske. De første utkastforbudene forventes å kunne tre i kraft i begynnelsen av 2009.

Fiskerisamarbeidet mellom Norge og EU

Av fiskeri- og kystminister Helga Pedersen

Norge har et utstrakt fiskerisamarbeid med EU. Det handler om å forvalte felles fiskebestander med EU i Nordsjøen, altså fiskebestander som vandrer mellom norsk farvann og EU-farvann. Men i stadig økende grad handler samarbeidet mellom Norge og EU om tiltak mot overfiske.

Ulovlig, urapportert og uregulert fiske er den største utfordringen for bærekraftige og lønnsomme fiskerier. Ulovlig fiske er et globalt fenomen som også rammer Barentshavet. I dette havområdet ble torsebestanden overfisket med ca 100 000 tonn hvert år fra 2002 til 2005. Regjeringen har satt i verk en rekke

tiltak i form av nytt og forbedret regelverk, mer penger til kontroll og bedre samordning mellom de ulike etatene som jobber med disse sakene til lands og til vanns. Samtidig er det klart at overfiske er en form for virksomhet som er organisert på tvers av landegrensene, og dermed må det også bekjempes gjennom internasjonalt samarbeid.

Det er liten tvil om at samarbeidet med Russland og EU har vært viktig for å kunne oppnå dette, både gjennom tosidige og i flersidige avtaler. I forhold til Russland har dialogen først og fremst handla om hvordan man skal få kontroll med selve overfisket på havet, mens dialogen med EU har handla om hvordan man skal hindre at svart fisk kommer inn på markedet. Dersom etterspørselen etter ulovlig fanga fisk forvinner, så vil det heller ikke være noe poeng å bedrive ulovligheter til havs. I og med at EU er det viktigste markedet for fisk fra Barentshavet, har det vært viktig å få på plass avtaler som sikrer at EUs medlemsland kontrollerer fangstene som landes der.

Effektivt felles tiltak mot overfiske

Norge undertegna 4. oktober 2006 en avtale med Kommisjonen for å sikre bedre overvåking og kontroll av fisket. Og 1. mai 2007

trådte det nye regimet for havnestatskontroll på plass i hele det nordøstatlantiske området, inkludert EU. Dette er et system som sikrer at både flaggstat og havnestat må ta ansvar for å kontrollere landingene av fisk. Overfisketallene for 2007 viser at dette har vært et svært effektivt tiltak – i fjor ble overfisket halvert sammenliknet med året før.

Jeg opplever at EU-kommisjonen med kommissær Joe Borg i spissen har vist engasjement og vilje til tiltak for å bekjempe overfiske. For eksempel har EU-kommisjonen lagt frem et forslag til et sertifiseringssystem for all fisk som skal importeres til EU-området. Serifikatet skal dokumentere at fisken er lovlig fanget. Forslaget er både ambisiøst og interessant, og fra norsk side støtter vi de målene EU-kommisjonen her har satt seg.

Kampen mot ulovlig fiske er imidlertid ikke over. Fremdeles foregår det overfiske i Barentshavet, og de som driver med slik fiske-rikriminalitet prøver stadig å pønske ut nye veier for å omgå regelverket. Norge har derfor tatt initiativ gjennom FAO (FNs matvareorganisasjon) med sikte på å få på plass et globalt regime for havnestatskontroll i fiskeriene. Dette vil bidra ytterligere til å redusere overfiske

Bilaterale avtaler og kontrollsamarbeid

Forvaltning av fiskeriressurser er unntatt EØS-avtalen. Fiskerisamarbeidet mellom EU og Norge er derfor basert på bilaterale avtaler, mens handelen med fisk og fiskeprodukter er regulert gjennom en egen protokoll i EØS-avtalen. Fiskerisamarbeidet mellom EU og Norge er basert på en rammeavtale fra 1980. På grunnlag av denne avtalen inngås det årlige kvoteavtaler om fiske på fellesbestander i Nordsjøen. Kvoteavtalene brukes dessuten av Norge og EU til å bytte kvoter på bestander utenfor Nordsjøen.

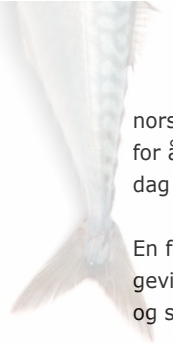
Norge og EU har i løpet av de siste tjue årene hatt et nært samarbeid om ressursforvaltning. Samarbeidet er gradvis blitt utvidet til nye områder. De siste årene har det vært fokus på kontrollsamarbeidet, for å prøve å bekjempe det ulovlige, uregistrerte og uregulerte fiske som blant annet foregår i Barentshavet. Norge deltar dessuten i et europeisk program på fiskeri- og kystområdet. Det er programmet om akutt havforurensning som skal støtte opp om og utfylle medlemslandenes innsats for vern av helse og havmiljø.

i våre farvann, men ikke minst vil dette være et svært viktig bidrag for å bekjempe ulovlig fiske i utviklingslandene.

Elektronisk sporing

For å sikre forbrukerne at fisken på middagsbordet kommer fra lovlig fanget fisk, er spor-

barhet i fiskerinæringa viktig og nødvendig. Gjennom vårt eget arbeid med å utvikle sporingssystemer har vi fått betydelig erfaring på dette området. Men sporing av fisk gjennom hele verdikjeden er i praksis vanskeligere enn man kanskje skulle tro. Samtidig mener vi at elektronisk sporing vil gjøre dette mulig. Fra

norsk side ønsker vi et tett samarbeid med EU for å se på hvilke praktiske muligheter vi har i dag eller vil kunne få i fremtiden.

En fortsatt nedgang i ulovlig fiske vil kunne gi gevinster som ytterligere økte markedspriser og større fiskekvoter for lovlydige fiskere.

På kontrollsidan er utviklingen av elektroniske hjelpemidler en viktig utfordring. Satellittsporing av fiskefartøy er et viktig framskritt i kontrollarbeidet. Vi har nå satellittsporingssavtaler med de landene vi har fiskeriinteresser med i Nordøst-Atlanteren. Vi er i ferd med å utvikle systemer for elektronisk rapportering som skal resultere i elektronisk fangstdagbok. Samarbeidet med EU på dette området vil bli svært viktig.

Konsekvenser av utkastforbud vs. utkastpåbud

Samarbeidet mellom Norge og EU om fiskeriforvaltning utvikler seg i positiv retning. Men samtidig står vi overfor en del uløste problemer og utfordringer. Det er bl.a. problematisk at partene til dels forvalter Nordsjøbestandene på ulik måte. I Norge er det slik at all fisk som tas opp av havet må bringes på land. Det er forbudt å hive fisk på sjøen. **Mens Norge**

har utkastforbud, har EU et utkastpåbud. Påbudet innebærer at den fisken en EU-fisker fanger, men ikke har kvote på, eller som er under den lovlige minstestørrelsen, må kastes over bord.

Det norske utkastforbudet innebærer at når totalkvoten fastsettes og fangsttall rapporteres i Norge, så er i prinsippet all fangst (også undermålsfisk) tatt med. Begrenset utkast av fisk bidrar også til at Norge i flere fiskerier tar ut fangstmengder som reelt sett er mindre enn det andre land gjør. Rapporter fra EU antyder at så mye som 25 prosent av fangsten i EU-fiskeriene i Nordsjøen, kastes tilbake i havet.

Utkast av fisk er å sløse med ressurser. Fisken som kastes ut, kommer heller ikke med i fangststatistikken. Dermed får havforskerne et mangelfullt tallgrunnlag når de skal beregne størrelsen på fiskebestandene.

Regjeringen har vært opptatt av å fremføre Norges motstand mot EUs utkastpåbud. Vi har med glede registrert at holdningene er endret, og Kommisjonen sendte i 2007 ut en høring hvor målet er å redusere utkast. De første tiltakene mot utkast er ventet i løpet av

2008, og Norge vil samarbeide med EU i dette arbeidet.

Flåtekapasitet og nye fiskeredskaper

Vi har i mange år samarbeidet tett med EU for å få på plass et regelverk som er likt for alle som fisker i Nordsjøen. Vi har derfor regelmessige møter med Kommisjonen for å få dette til. For å sikre den videre utviklingen av bestanden, samarbeider vi også for å utvikle fiskered-

skaper som hindrer at småfisk blir fanget. Norge har i flere år hatt ulike ordninger for å redusere kapasiteten i fiskeflåten. Formålet er å sikre samsvar mellom fiskeflåten og de tilgjengelige fiskeressursene til den fiskeflåten vi har. Den norske flåten i Nordsjøen er i dag ikke for stor. EU derimot sliter med betydelig overkapasitet i sin fiskeflåte, noe som er en stor utfordring.

Ulovlig fiske er et problem i europeiske fiskerisoner. EU og Norge har derfor inngått en avtale som sikrer bedre overvåkning og kontroll av fiske.

Mot norsk fiskeripolitikk i EU?

Olav Akselsen, leiar for utanrikskomiteen på Stortinget

På nokre politiske område er Noreg faktisk ei stormakt internasjonalt. Det gjeld innanfor olje- og energispørsmål, men det same gjeld fisk og andre maritime spørsmål. På desse områda vert Noreg faktisk framheva som eit eksempel i EU sin nye politikk for fiskerikontroll. Det er viktig for norsk fiskeindustri at reglane mellom unionen og Noreg blir likare, og det blir dei i større grad no.

EØS-avtalen gir på mange måtar eit godt marknadsmessig, om enn ikkje politisk, grunnlag for Noreg sitt forhold til EU, men fiskeri og fisk er ikkje ein del av avtalen. Det er derfor ei gledeleg utvikling at Noreg og EU no i

større grad også samarbeider om område som strengt tatt ikkje ligg innanfor EØS-avtalen, men som likevel har stor relevans for begge partar. Kanskje er det for mange eit paradoks at fiskerisamarbeidet mellom EU-landa og Noreg stadig blir utvida, og at EU heilt klart hentar inspirasjon frå Noreg når organisasjonens medlemsland samlar seg om ein ny fiskeripolitikk.

Forpliktande avtalar heilt nødvendige

Manglande garantiar for framtidig forvaltning av fiskeripolitikken var truleg ein av grunnane til at kystfolket sa nei til EU-medlemskap ved avstemmingane i 1972 og i 1994. Kanskje er

det ein slags ironi i at EU i dag er den desidert viktigaste marknaden for norsk fisk og annan norskprodusert sjømat, og at EU er ein forbundsfelle i kampen mot ulovleg og urapportert fiske. For Noreg, med stor eksport av fisk og annan sjømat er internasjonalt forpliktande avtalar heilt nødvendige for å oppnå regulert fangst og ein regulert marknad. Verdt å nemna kan vera at på grunn av samarbeidet med Russland om fiskerikontrollen i Barentshavet, og samarbeidet med EU om kontroll når fisken kjem i land, har overfisket i Barentshavet blitt redusert med 60 prosent dei siste to åra.

EU sin felles fiskeripolitikk vert no endra. Forvaltningsregimet som vart vedteke i 2002 for å betra og styrka fiskebestanden har ikkje gjeve dei resultata EU ønskte seg. No skal dette regimet gjennomgåast og ei ny reform skal vera på plass innan 2012. Da skal systemet med kvoteregulering strammast inn og eit fullstendig bilete med truverdige fangstdata skal koma på plass. Ny regulering vil omfatta innsamling og forvaltning av biologiske, tekniske og miljødata i fiskerisektoren. Dataa skal brukast til vitenskaplege analyser og vil omfatta kommersielt fiske, fritidsfiske og havbrukssektoren. Overkapasiteten i fiskeflåten hindrar også lønsemda i næringa, og gir

Nytt byrå for fiskerikontroll

I juli 2008 vart EU sitt nye byrå for fiskerikontroll i Vigo i Spania opna. Byrået er ein del av EU si reform av den felles fiskeripolitikken, og blir rekna som svært viktig for arbeidet med å sikre ein bærekraftig fiskerisektor. Det nye byrået skal organisere og overvake samarbeidet mellom nasjonale og felles kontrollmyndigheiter. Hovudmålet er å sikre at truga fiskebestandar blir bygd opp att, og kjempe mot ulovleg fiske samt utkast av fisk. Byrået får ei nøkkeloppgave ved å samkøyre arbeidet på desse prioriterte felt.

insentiv til å bryta regelverket. EU har tydeligvis konkludert med at dersom kapasiteten ikkje blir redusert, vil det føra til alvorlege konsekvensar for heile fiskeindustrien og relaterte næringar. Dette gjeld også for den norske fiskerinæringa.

Endringar i EUs felles fiskeripolitikk handlar om å betra kvaliteten på fangstdata og elektronisk rapportering. Nasjonale styresmakter må ha fullmakt til å kunna gripa inn med sanksjonar når det skjer brot på regelverket. EU-kommisjonen vil også innføra tiltak som kan redusera den strukturelle overkapasiteten i fiskerinæringa.

EU peikar mot Noreg

I omlegginga av fiskeripolitikken som no blir diskutert, peikar EU mot Noreg. Framhevinga av den norske politikken gjeld spesielt systemet med sluttsetlar og førstehandsomsetjing, som hos oss skjer gjennom salslaga. Det norske utkastforbodet er også blitt framheva. Det er positivt for den norske fiskerinæringa at me no får gjennomslag for ein betre fiskeripolitikk i EU. Behova for å betra kontrollsystema blir oppfatta som så prekære at EU-kommisjonen allereie har begynt å endra dei. Endringane har fått stor støtte mellom dei europeiske

Noreg er ein av dei største eksportørar av fisk og fiskeprodukt i verda, og har EU som sin viktigaste marknad. Samarbeidet med EU-landa på fiskeriområdet betyr difor mykje.

fiskeriministrane seinast i februar i år, og Kommisjonen skal no sende endringsforslaga ut på høyring. Målet er at forslaga skal vedtakast i 2009.

EU-kommisjonen har også varsla at forbodet av utkasting skal innførast gradvis. Forbodet vil bli gjennomført av tekniske tiltak som stenging av felt for småfisk, samt nye krav til utforming av reiskap. Truleg vil utkastforbodet også omfatta fiske etter nordsjøsilde og makrell.

Delegasjon til Nord-Noreg

Tidleg i 2008 besøkte ein delegasjon frå fiskerikomiteen i Europaparlamentet Noreg. Besøket frå Brussel var i Noreg frå 28. mai til 1. juni og besøkte mellom anna Nord-Noreg og Trøndelag, og det er gledeleg at Fiskerikomiteen i Europaparlamentet vil læra meir om vårt forvaltningssystem og vår fiskeri- og havbruksnæring. Samstundes får Noreg presentert saker me er opptekne av, som kampen mot ulovleg fiske, den vidare utviklinga av EU som marknad for norske fiskeprodukt, og det norske omsetningssystemet for fisk. Dette er viktig kunnskap som gjestene kan ta med seg tilbake til Brussel, slik at ein ser kva me for politiske utfordringar me står framfor når det gjeld utkasting og handheving, og ikkje minst at det

politiske knytt til fisket og havet heng saman med dei store utfordringane som er relatert til busetjingsmønster og dei allmenne utfordringane i kystsamfunn.

Utenforskapets utfordringer for norsk sjømatnæring

Av Trond Davidsen, Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL)

Det er neppe å ta for hardt i og hevde at norsk sjømatnæring betaler den høyeste prisen for at Norge har valgt å stå utenfor Den europeiske union. Og mens det meste av det norske eksportrettede næringslivet kan nyte godt av EØS-avtalen, står sjømatnæringen også på utsiden av denne.

EØS-avtalen som siden 1994 har regulert samhandel og andre økonomiske forhold mellom EU og EFTA gjelder for de fleste varer med unntak av jordbruks- og fiskeriprodukter. For norsk sjømatnæring – som langt på vei har EU-markedet som sitt hjemmemarked – har en besværlig markedsadgang gjennom snart

to tiår medført betydelige utfordringer og vært til direkte hinder for utviklingen av næringen.

Norsk sjømateksport utgjorde i 2007 vel 37 milliarder kroner, opp 1,5 milliarder kroner fra året før. Som tidligere var EU største mottaker av den norske eksporten: Hele 63 prosent av den norske sjømaten ble eksportert til det viktige EU-markedet. Bortsett fra Russland – som i løpet av rekordtid har utviklet seg til å bli Norges sjømatnærings nest største enkeltmarked – befinner de største kjøperlandene seg i EU. Størst er Frankrike, fulgt av Danmark, Storbritannia, Portugal og kanskje noe overraskende Polen.

Norsk sjømatnæring betaler den høyeste prisen for at Norge har valgt å stå utenfor EU, mener FHL.

Det er særlig to dimensjoner som gjør seg gjeldende når man tar for seg norsk fiskeri- og havbruksnærings handelspolitiske utfordringer ved eksport til EU:

- **Høy tollbelastning ved eksport av bearbeidede varer**
- **Dumping- og subsidieanklager**

Høy tollbelastning ved eksport til EU

Tollbelastningen blir generelt høyere ved økende bearbeiding. Dette styrker posisjonen til foredlingsindustrien i EU, og bidrar til at norske produsenter blir leverandører av råvarer og halvfabrikata. Konsekvensen er svekket verdiskaping hos virksomhetene langs kysten, og Kyst-Norge går tapt av mange arbeidsplasser. Med eksempelvis 13 prosent toll på røkt laks, 20 prosent toll på en rekke rekeprodukter og 20 prosent toll eller mer for bearbeidede makrell- og sildeprodukter sier det seg selv at det ikke blir særlig høy grad av norsk foredling. Generelt er det den norske pelagiske sektoren (sild og makrell) og rekeprodusentene som er hardest rammet av høy tollbelastning ved eksport til EU.

Nå finnes det riktignok gjennom året tilgang på enkelte tollfrie kvoter, som gir en lettelse

i tollbelastningen. Disse tollfrie kvotene har blitt justert som følge av utvidelsen av EU. Erfaringsmessig bidrar imidlertid kvotene til å skape prisforstyrrelser i markedet, ved at det er et rush for å få eksportert enkelte produkter før kvoter blir oppbrukt. For å avhjelpe på et slikt problem har Fiskeri- og havbruksnærings landsforening (FHL) tatt initiativ til å få erstattet enkelte kvoter med en lav toll som kan løpe gjennom hele året. Så langt har det ikke vært mulig å få EU-kommisjonen med på denne typen endringer.

Dumping- og subsidieanklager

Siden 1991 har det vært reist en rekke dumping- og subsidiesaker fra EU mot norsk oppdrettsnæring. Det er særlig eksporten av laks som har blitt rammet, men også norsk eksport av regnbueørret har blitt påført betydelige hindre på veien mot kunder i EU. Tiltakene har vært flere gjennom årene; minstepriser, toll, safeguards. De har skapt unødvendig mye merarbeide, kostnader og frustrasjon hos norske selskaper og kunder i EU.

Siden 2006 har norsk laksenæring levd med minstepriser til EU for laks, varierende fra 2,80 Euro og oppover - avhengig av bearbei-

dingsgrad. Tiltakene har vært konkurransevridende, men så lenge markedsprisene jevnt over har ligget høyere enn minstepris har konsekvensene ikke vært for dramatiske for norsk laksenæring. Handelen har likevel blitt unødig komplisert og de byråkratiske byrdene har mye merarbeide for næringen og dens kunder.

For den norske ørretenæringen har tiltakene til EU siden 2004 vært i form av antidumpingtoll på 19,9 prosent. Den høye tollen har begrenset norsk ørreteksport, noe som ikke minst har skapt hodebry og oppgitthet hos kunder i EU som ikke har hatt tilgang på alternativt råstoff.

Handelshindringer gir innovasjon

Aldri så galt at det ikke er godt for noe: Norsk sjømatnæring har vist en imponerende evne til å tilpasse seg de handelspolitiske utfordringene; både til å innordne og tilpasse seg begrensningene for handelen og til å utvikle nye markeder. Langt på vei kan man hevde at de handelspolitiske tiltakene fra EU – og også fra USA, hvor det siden 1991 har vært en antidumpingtoll på vel 23 prosent for hel fersk laks – har bidratt til en sterk markedsorientering i næringen.

Handelspolitiske tiltak mot norsk oppdrettsnæring avvirket

EU-kommisjonen foreslo i mai 2008 å avvikle minstepriseordningen for laks. Minstepriseordningen kom i stand etter dumpingpåstander fra deler av skotsk og irsk oppdrettsnæring. I juli 2008 besluttet EUs ministerråd å oppheve antidumpingtiltakene mot norsk oppdrettslaks i sin helhet. I august 2008 ble også antidumpingtiltakene mot norsk regnbueørret opphevet. Med dette er alle antidumpingtiltak mot norsk fiskeeksport til EU opphevet.

Forslaget om avvikling av minsteprisene på laks er kommet etter at Kommisjonen hadde gjennomført en nyvurdering av norsk laksenæring. Siden sommeren 2007 har Kommisjonen gjennomgått i detalj norsk lakseeksport, og særlig tallmateriale fra seks selskapsgrupperinger med 33 tilhørende selskaper. Disse selskapene har lagt ned en formidabel innsats for å sikre Kommisjonen best mulig datagrunnlag, og har i stor grad bidratt til det positive forslaget som nå foreligger.

Hvorfor kom så Kommisjonen med et forslag om avvikling av tiltakene mot norsk laksenæring?

Selv om tallmaterialet i seg selv skulle tilsi en avvikling av tiltakene, så er det ikke uten videre noen automatikk at dette skulle få gjennomslag hos Kommisjonen. Det som uansett synes å ha styrket Norges sak er særlig de tre følgende forholdene:

1. De fem landene som i 2007 initierte nyvurderingen (Italia, Spania, Portugal, Polen og Litauen) er alle skoprodusenter som har arbeidet for beskyttelse mot import av sko fra Kina og Vietnam. UK og Irland har så vidt vites ikke vært villige til å gi sin støtte til beskyttelse mot import av sko fra Vietnam og Kina, noe som har fremprovosert en nyvurdering. Det har nok også telt med at Italia, Spania, Portugal, Polen og Litauen samtidig er betydelige importører av laks fra Norge.

2. En kjennelse fra WTO i januar i år ga Norge medhold på vesentlige punkter i klagesaken mot minstepristiltakene som var reist av norske myndigheter. Det har vært antatt at Kommisjonen i det lengste ikke ønsket å ha en exit i denne saken som innebar aksept av WTO-panelets kjennelse, og at den avvikling av tiltakene som ville være foretrukket fra Kommisjonen ville være basert på Kommisjonens egne undersøkelser.

3. Motstand fra medlemslandene har også spilt inn. Selv om det kan synes som enkelte medlemsland etter hvert har blitt lei av saken, ser man at flere medlemsland har engasjert seg betydelig for å få avviklet tiltakene. Dette kan langt på vei forklares med nettverksbyggingen som den norske oppdrettsnæringen har bedrevet de siste årene. Sjelden har det vel vært så tette relasjoner mellom EUs foredlingsindustri og norsk oppdrettsnæring som nå. Dette har igjen medført at det er skapt relasjoner mellom industriorganisasjoner og myndighetene i de respektive landene og hvor det er oppnådd forståelse for hvor uheldig tiltakene er for EUs foredlingsindustri samt konsumenter.

Oppdrettsnæringen og norske eksportører i bresjen for EU-medlemskap

Som følge av den høye tollbelastningen og bruken av dumping- og subsidietiltak har en nærmest samlet sjømatnæring engasjert seg for å få tatt opp diskusjonen om EU-medlemskap. Fiskersiden – som gjennomgående har vært svært kritisk til norsk EU-medlemskap – er naturlig nok ikke med på et slikt initiativ. Norske fiskeoppdrettere og eksportører

organisert gjennom FHL var fødselshjelpere for aksjonen "Kysten inn i EU" som ble skapt i 2004. De politiske strømningene i norsk samfunnsliv i de siste tre-fire årene har imidlertid vært så negative med tanke på et norsk EU-medlemskap at "Kysten inn i EU" inntil videre er lagt på is. Når tiden er inne, vil aksjonen ganske sikkert bli gjenopplivet.

Livet uten EU-medlemskap

I mellomtiden får norsk sjømatnæring sammen med norske myndigheter – som virker oppriktig interesserte i å bedre næringens adgang til EU-markedet – gjøre det beste ut av de rammevilkår som finnes. En mulighet kunne i så fall være å arbeide for en reforhandling av EØS-avtalen med sikte på å få inkludert sjømat som en del av avtalen, og derigjennom, over tid, å senke tollsatser samt å fjerne risiko for bruk av dumping- og subsidietiltak. En slik utvidelse av EØS-avtalen synes imidlertid som lite realistisk, ettersom den vil kunne betinge blant annet endringer på fiskeriområdet som øvrige deler av fiskerinæringen ikke ønsker.

Det kanskje mest realistiske tiltaket for å oppnå reduserte tollsatser til EU er å arbeide

gjennom Verdens Handelsorganisasjon (WTO). Dersom det blir et gjennomslag for en avtale i Doha-runden vil bearbejdede fiskeprodukter som i dag har tollsatser mellom 13 og 25 prosent kunne få en reduksjon ned til om lag 5-6 prosent.

Det er også grunn til å håpe på en høyere terskel fra EUs side til bruk av antidumpingtiltak i etterkant av WTO-kjennelsen i laksesaken. Arsenalet av virkemidler Kommisjonen kan nyttiggjøre er blitt færre, og forhåpentligvis betyr dette at nye tiltak mot laks og ørret blir mindre sannsynlige. Og kanskje like viktig: Tiltak mot nye arter under oppbygging, som norsk oppdrettstorsk og dyrkede blåskjell, kan sitte lengre inne.

EUs maritime politikk

Av Kathrine Angell-Hansen, nasjonal ekspert ved EU-kommisjonen, DG MARE.

Den 30. juni i 2007 publiserte EU-kommisjonen en Grønnbok med spørsmål om Europa var tjent med å innføre en Helhetlig maritim politikk, som skulle favne alt; i, under, ved og på havet. Den 10. oktober 2007 la EU-kommisjonen fram sin visjon og handlingsplan for EUs integrerte maritime politikk. Forslaget ble vedtatt i Rådet desember 2007.

I etterkant av beslutningen har selve arbeidet med utviklingen av maritim politikk begynt. Prosessen rundt etableringen av maritim politikk var meget grundig og demokratisk. Forut for beslutningen ble alle sektorer og interes-

segrupper konsultert gjennom en ett års lang høring. Dette gjenspeiler at EU i Brussel avhengig av å komme frem til forslag som gis tilslutning av alle medlemslandene. EU har 70.000 km kystlinje. EUs maritime regioner står for 40 prosent av årlig brutto innenlandsproduksjon og 40 prosent av befolkningen. Velstandsutviklingen i EU er derfor i vesentlig grad knyttet til utviklingen av kystøkonomien. EUs maritime politikk omhandler blant annet; energi, transport, infrastruktur som havner, turisme, fiskeri og akvakultur, fornybar energi, utvinning av mineraler og bioteknologiske produkter fra havet.

Økt kunnskap om havet trengs

Men havet byr ikke bare på muligheter, politikken dekker også utfordringer. Havet er en avgjørende klimaregulator. Eksempelvis fører klimaendringer til trusler. I Nord-Europa ligger mange tett befolkede kystområder i eller under havoverflaten, og er utsatt for store ødeleggelser ved storm. I Middelhavslandene fører de samme klimaendringene til tørke og endring i næringsgrunnlaget i kystregionene. En annen stor utfordring er endring av økosystemet i havet, det påvirker fiskeriene, men også andre deler av næringskjeden. Selv om vi vet at havet er viktig, så er det fortsatt slik at vi vet mer om Mars enn om havet på vår egen planet. EUs maritime politikk skal derfor bidra til å øke kunnskapen om havet, samt bevisstheten rundt betydningen av det.

EUs innføring av maritim politikk er en erkjennelse av at man ikke kan forvalte havet uten en integrert tilnærming. Frem til nå har forvaltningen vært stykkevis på fiskeri, miljø, transport, energi, næring og industri, forskning, regional politikk, konkurransepolitikk, sikkerhet og kystvern, mattrygghet og mange flere områder. Man har gått glipp av synergier mellom sektorene. I enkelte tilfeller har tiltak blitt satt i gang på ett område som

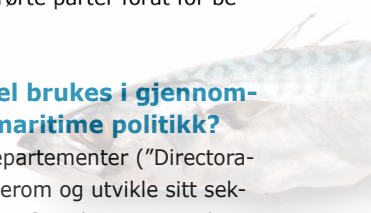
i neste omgang har vært uheldig for andre sektorer, grunnet manglende koordinering og involvering av alle berørte parter forut for beslutningen.

Hvilke virkemiddel brukes i gjennomføringen av EUs maritime politikk?

Fra nå av skal EUs Departementer ("Directorates") ikke få sitte i enerom og utvikle sitt sektorområdet innenfor havforvaltning. Man har innført faste prosedyrer for å sikre samhandling og det endelige forslaget må ha tilslutning fra alle parter.

EUs maritime politikk handler i liten grad om lovendringer. Det er også slik at kommisjonen i sine forslag ikke kan flytte makt fra medlemslandene til Brussel, med mindre man er helt sikre på at dette vil medføre en påviselig merverdi for alle berørte parter. Slike forslag må i tillegg ha tilslutning fra medlemslandene.

EU mener at medlemslandene har mye å lære av hverandre innen havforvaltning. Sånn sett er kanskje det viktigste virkemiddelet for utvikling av politikken det en kaller for "gjensidig læring". Slik integreres Europa ved at man kopier de som er best på et gitt felt. På det in-

ternasjonale området er EU tilsvarende ute etter å samarbeide med andre sentrale maritime nasjoner som Canada, USA, Australia, Japan, og ikke minst Norge. For når EU ser til Norge så ser de hav og ikke land.

Viktig for Norge

Utviklingen av EUs maritime politikk er viktig for Norge. Vi deler havområder og forvalter blant annet fiskeriressurser med EU. Videre er EU en stormakt og sterk premissleverandør i internasjonale fora og en alliert for Norge i en rekke sammenhenger. Det er også slik at mange utfordringer knyttet til havområdet mest effektivt kan løses gjennom internasjonalt samarbeid. Dette gjelder bl.a. innenfor forskning, der kunnskapen som utvikles og infrastrukturen som kreves for å utforske eksempelvis store havdyp, er særs ressurskrevende.

EU har invitert Norge inn i utviklingen av maritim politikk. Vi er det eneste ikke-medlemsland som har en nasjonal ekspert i EU-kommisjonen. Videre er Norge observatør i medlemslandenes ekspertgruppe, der viktige faglige problemstillinger blir drøftet og kvalitetssikret. I disse ekspertmøtene blir også Norge bedt om å redegjøre for hvordan vi

Nytt EU-direktorat for fiskeri og maritime spørsmål

EU-kommisjonen har omorganisert sitt arbeid innenfor det maritime området og fiskeri. Tidligere DG FISH har blitt til "Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries" også kalt DG MARE. Hensikten med endringen er ifølge kommissær Joe Borg å sikre en rask implementering av den nye integrerte maritime politikken. DG MARE består av 6 direktorater. Den nye strukturen skal gjøre det lettere for Kommisjonen å videreutvikle og gjennomføre maritim politikk.

arbeider på konkrete saksfelt, for eksempel kartlegging av havbunnen og kystsoneforvaltning, igjen ut fra prinsippet om "gjensidig læring". Involveringen er et uttrykk for at EU vil dele kunnskap, erfaring og informasjon med Norge på lik linje med medlemslandene. Norge kan også lære av EU og medlemslandene om hvordan sikre helhetstenkning, for også hos oss ligger sektorpolitikken til grunn, hvilket innebærer at fiskeri, maritim virksomhet, havnepolitikk, miljø- og regional politikk, olje og gass, fornybar energi, bioteknologi og forskning er fordelt mellom en rekke departementer. EU og enkelte medlemsland er også verdensledende på spesifikke områder, hvor Norge på lik linje med medlemslandene kan høste lærdom.

EU-kommisjonen er navet

Kommisjonen som organisasjon, er navet i denne gjensidige læringsprosessen. Derfor er et av særtrekkene ved Kommisjonen at den har mange særdeles kvalifiserte medarbeidere med brede nettverk på det maritime feltet. Kommisjonen trekker også til seg dyktige nasjonale eksperter fra medlemslandene i perioder på 2-4 år, hvilket gir Kommisjonen tilførsel på kompetanse, nettverk, dynamikk og læring, og tilbakeføring av kompetanse til det enkelte

medlemsland når disse i neste omgang flytter hjem. Slik bygges på demokratisk vis et politisk og forvaltningsmessig maritimt integrert Europa.

Det være seg sagt, EU trenger fortsatt premisseleverandører og sterke aktører som setter havpolitiske problemstillinger fortløpende på dagsorden i Brussel. Dette siste er særlig viktig å reflektere over fordi man i Norge tar det som naturlig gitt at alt som omhandler havet; olje, gass, fiske, til enhver tid står høyt på den politiske agenda. Det samme er imidlertid ikke tilfelle i EU, der det er mange som konkurrerer om EU-kommisjonens oppmerksomhet. EUs President José Manuel D. Barroso kommer selv fra havnasjonen Portugal. Presidenten satte EUs utvikling av en integrert maritime politikk som ett av de strategiske målene til den sittende Kommisjonen (2005-2009). Uten ham hadde temaet neppe funnet veien til og gjennom korridorene i Brussel. For havnasjonen Norge er det viktig å støtte opp om dette arbeidet i EU. Det er en mulighet vi trolig ikke får igjen, med mindre Norge eventuelt en dag blir medlem i EU, og politisk i stand til selv, direkte å påvirke agendaen i Brussel.

Tidligere har Europabevegelsen produsert følgende temahefter

- **Æ kjæm fra gard, kerr du tru...? (2008),** om EUs landbrukspolitikk
- **Grenseløs (2008),** om samarbeid innen justis, politi og migrasjon
- **Underveis (2008),** om hvordan Norge deltar i EU-samarbeidet
- **EUs myke makt (2007),** om europeisk utenriks- og sikkerhetspolitikk
- **Europa set havet i fokus (2007),** om EU sin maritime politikk
- **På vei mot et nytt Europa (2007),** om traktaten og reformer
- **Nordens rolle i det nye Europa (2007),** om det nordiske samarbeidet
- **EU – miljøets beste kompis (2007),** om EUs miljøpolitikk
- **Uten stemmerett i Europa (2006),** om hvordan EØS påvirker Norge
- **Velferdens Europa (2006),** om de europeiske velferdsmodellene
- **EU endrer verden (2005),** om solidaritet og bistand
- **Vårt nye Europa (2004),** om utvidelsen i 2004
- **Regionenes Europa (2004),** om EUs distriktspolitikk
- **Kvinnerenes Europa (2003),** om EU og likestilling

Temaheftene kan bestilles hos
eb@jasiden.no
eller tlf. 22 99 36 00

europa
bevegelsen

Jeg opplever at EU-kommisjonen med kommissær Joe Borg i spissen har vist engasjement og vilje til tiltak for å bekjempe overfiske. Fra norsk side støtter vi de målene EU-kommisjonen her har satt seg.

**Helga Pedersen,
fiskeri- og kystminister juli 2008**